

॥ अंतरी पेटवृ ज्ञानज्योत ॥



Grade - A Grade  
NAAC Re-Accredited (3<sup>rd</sup> Cycle)

उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव

---

कर्मवीर भाऊराव पाटील  
'कमवा व शिका' योजना

★ नियमावली ★

## उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव

अधिभेत्रातील संलग्न महाविद्यालय, मान्यता प्राप्त परिसंस्था व शैक्षणिक प्रशाळा-विभाग यांच्या पातळीवर राबविली जाणारी कर्मवीर भाऊराव पाटील ' कमवा व शिका ' योजना

### ★नियमावली★

#### प्रस्तावना :-

मानवांच्या व्यक्तिमत्वाच्या सर्वांगीण विकासासाठी शिक्षण अत्यावश्यक आहे. म्हणून महात्मा फुल्यांनी " एका अविद्येमुळे सारे अनर्थ घडतात " असे म्हटले आहे. आर्थिक अडचणीमुळे कोणत्याही विद्यार्थ्यांचे शिक्षण थांबू नये. या भूमिकेतून विद्यापीठाने कर्मवीर भाऊराव पाटील ' कमवा व शिका ' ही योजना अंमलात आणली आहे. या योजनेच्या माध्यमातून महात्मा फुले यांचे स्वप्न साकारण्याचा प्रयत्न विद्यापीठ करीत आहे. म्हणून गरीब व होतकरून विद्यार्थ्यांना शिकत असतांना निवडक स्वरूपाच्या कामाची संधी उपलब्ध करून देवून त्याद्वारे मेहनताना देवून त्यांच्या आर्थिक गरजा भागविणे व त्यांच्या शिक्षणास हातभार लावणे ही त्या मागील भूमिका आहे.

#### ★ योजनेची अंमलबजावणी :-

##### अ) विद्यार्थ्यांची निवड :-

' कमवा व शिका ' योजनेच्या प्रवेशा संदर्भातील विस्तृत सूचना महाविद्यालयाच्या सूचना फलकावर लावून विद्यार्थ्यांना विहित नमुन्यात अर्ज (सोबत जोडला आहे) सादर करण्यासाठी आवाहन करावे. प्राप्त झालेल्या सर्व अर्जांची तद्नंतर छाननी करण्यात यावी.

आपआपल्या विद्यार्थी विकास सल्लागार समिती मार्फत विद्यार्थ्यांची संवर्गनिहाय निवड करावी तसेच प्रतिक्षा सूची तयार करावी. त्यासाठी १ संख्या मान्य असल्यास किमान २ विद्यार्थी प्रतिक्षा सूचीवर ठेवावेत याबाबत समितीचा निर्णय अंतिम राहिल. सदर समितीने निवडलेल्या व प्रतिक्षा सूचीवरील विद्यार्थ्यांच्या यादीची एक प्रत मा. संचालक, विद्यार्थी विकास विभाग, उ.म.वि., जळगाव यांना पाठवावी.

##### ★ योजनेकरीता पात्रता :-

सदरची योजना उ.म.वि. संलग्न असलेली महाविद्यालये व मान्यता प्राप्त संस्था/शैक्षणिक प्रशाळा-विभाग मधून उच्च शिक्षण घेणा-या पदवी अथवा पदव्युत्तर वर्गात शिक्षण घेणा-या नियमित विद्यार्थी/विद्यार्थिनींसाठी लागू राहिल. तथापि महाविद्यालय, मान्यता प्राप्त परिसंस्था, शैक्षणिक प्रशाळा-विभाग यांनी ' कमवा व शिका ' योजना कार्यान्वित करण्यासाठी विद्यापीठाची दरवर्षी मान्यता घेणे बंधनकारक आहे.

मागील वर्षी ज्या महाविद्यालयांनी योजनेच्या मार्गदर्शक तत्वाचा योग्य वापर करून, योजना प्रभावीपणे राबविली असेल अशा महाविद्यालयांना प्राधान्य देण्यात येते. महाविद्यालयाच्या प्रवेशित विद्यार्थी संख्येच्या एकुण १.५ % विद्यार्थ्यांना या योजनेत सहभागीकरिता मान्यता दिली जाते (त्यात ५० % विद्यार्थी मागासवर्गीय व ५० % बिगर मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांचा समावेश असावा. तसेच अल्पसंख्याक विद्यार्थ्यांना प्राधान्य देण्यात यावे)

##### ब) ' कमवा व शिका ' योजने अंतर्गत करावयाची कामे :-

सर्वसाधारणपणे ' कमवा व शिका ' योजनेत सहभागी झालेल्या विद्यार्थ्यांना खालील कामे करावी, परंतु स्थानिक परिस्थितीनुसार सल्लागार समितीच्या मान्यतेने इतर कामांचा समावेश करता येईल.

##### १) कार्यालयीन कामे :

प्रशासकीय विभाग, महाविद्यालय ग्रंथालय, वित्त विभाग, प्रयोगशाळा सहाय्यक इत्यादी.

##### २) तांत्रिक कामे :

टंकलेखन (मराठी, इंग्रजी) संगणकावरील कामे, सायक्लोस्टाईल मशीन चालविणे, झेरॉक्स मशीन, टेलिफोन बुथ चालविणे इत्यादी.

३) **फिल्ड वर्क** : महाविद्यालयात असलेल्या बागेची निगा राखणे, परिसरातील झाडांची निगा, खेळाची मैदाने तयार करणे व त्यांची निगा राखणे, महाविद्यालय परिसराची स्वच्छता करणे, नर्सरी युनिट तयार करणे, गांडूळ खत प्रकल्प राबविणे, लोक सहभाग वाढविण्यासाठी विद्यार्थ्यांनी ग्रामस्थांशी चर्चा करणे.

क) **कामाचे तास** :- ‘ कमवा व शिका ’ योजनेत काम करणा-या विद्यार्थ्यांस खालीलप्रमाणे काम देता येईल.

१) **कार्यालयीन कामे** : विद्यार्थ्यांला प्रत्येक दिवशी जास्तीत-जास्त तीन तास कार्यालयीन काम देता येईल. ज्या दिवशी कार्यालयास सुट्टी असेल, त्या दिवशी कार्यालयीन काम बंद असेल व हजेरीपत्रकावर विद्यार्थ्यांच्या गैरहजेरीची नोंद असेल.

२) **फिल्ड वर्क** : विद्यार्थ्यांला प्रत्येक दिवसाला जास्तीत-जास्त तीन तास फिल्ड वर्क करता येईल. कार्यालयाला सुट्टी असेल त्या दिवशी फिल्ड वर्क करता येणार नाही. विद्यार्थ्यांचे मासिक कामाचे तास ८० तासापेक्षा जास्त असणार नाहीत.

ड) ‘ कमवा व शिका ’ योजनेच्या कामाचा दर :- विद्यापीठाशी संलग्नीत महाविद्यालयातील कर्मवीर भाऊराव पाटील ‘ कमवा व शिका ’ योजनेत सहभागी होणा-या विद्यार्थ्यांचा मेहनताना प्रती तास रु. ३०/- प्रमाणे देण्यात यावा. प्रती तास रु. ३०/- देत असतांना विद्यापीठाचा हिस्सा रु. २०/- व महाविद्यालयाचा हिस्सा रु. १०/- असे एकूण प्रती तास रु. ३०/- मेहनताना विद्यार्थ्यांना देण्यात यावा.

इ) **हजेरीपत्रक** :- ‘ कमवा व शिका ’ योजनेमध्ये निवड झालेल्या विद्यार्थ्यांच्या यादीनुसार विद्यार्थ्यांचे मासिक हजेरीपत्रक तयार करावे. सदर हजेरीपत्रक, सोबत दिलेल्या विहित नमुन्याप्रमाणेच असणे आवश्यक आहे. हजेरीपत्रकामध्ये उपस्थितीबाबत प्रत्येक दिवशी विद्यार्थ्यांची स्वाक्षरी असणे आवश्यक आहे. गैरहजर असलेल्या दिवशी “ X ” असावी. उपस्थितीबाबत प्रत्येक दिवशी विद्यार्थ्यांची स्वाक्षरी असणे आवश्यक आहे. हजेरीपत्रकावर कुठेही उपस्थिती अथवा अनुपस्थितीबाबत अनुक्रमे P किंवा A नमूद केलेले नसावे. हजेरीपत्रकाच्या खाली दररोज संबंधित प्रमुख व विद्यार्थी विकास अधिकारी (S.D.O.) यांनी प्रमाणीत करून स्वाक्षरी करावी. व प्राचार्य /संचालक यांची सही घेण्यात यावी. हजेरीपत्रकावर प्रत्येक विद्यार्थ्यांचे कामाचे एकूण तास आणि त्याप्रमाणे एकूण मेहनताना याबाबतचा स्पष्ट उल्लेख करावा. हजेरी पत्रकाचा नमुना सोबत जोडला आहे. त्यात दर्शविल्याप्रमाणेच हजेरी पत्रक वापरात आणावे. हिशोब पत्रका सोबत दैनंदिन हजेरीपत्रक पाठविणे अनिवार्य आहे.

ई) **मेहनताना देण्याची पध्दत** :-

- १) मासिक हजेरीपत्रकानुसार विद्यार्थ्यांनी केलेल्या कामाचे तास विचारात घेऊन रु. ३०/- प्रती तास याप्रमाणे मेहनताना देण्यात यावे.
- २) कामाचा मेहनताना दरमहा अदा करून, मेहनताना मिळाल्याबाबत हजेरीपत्रकावर विद्यार्थ्यांची स्वाक्षरी घ्यावी.
- ३) विद्यार्थ्यांच्या कामाचा मेहनताना, विद्यार्थ्यांच्या बँक खात्यावर (Account Payee Cheque) जमा करावेत.
- ४) विद्यार्थ्यांला धनादेश दिल्यानंतर सदरचा धनादेश क्रमांक हजेरीपत्रकात विद्यार्थ्यांच्या नावासमोर नमूद करावा.
- ५) विद्यापीठाने मान्यता दिल्यानंतर मंजूर विद्यार्थी संख्या व विद्यापीठाने मान्य केलेला अंदाजित खर्च या नुसार एकूण अनुज्ञेय अनुदानाच्या ३०% रकम अगाऊ खर्चासाठी महाविद्यालयास दिली जाईल.
- ६) विद्यापीठाद्वारे अनुदानाच्या खर्चासाठी दिलेली अग्रीम मिळेपावेतो महाविद्यालयाने आपल्या निधीतून विद्यार्थ्यांना दरमहा मेहनताना अदा करावा.

‘ कमवा व शिका ’ योजना राबविणा-या महाविद्यालयाने योजनेकरीता स्वतंत्र बँक खाते उघडणे आवश्यक आहे व ते खाते प्राचार्य व विद्यार्थी विकास अधिकारी यांचे संयुक्त स्वाक्षरीने चालविण्यात यावे. योजनेच्या नियमावलीमध्ये आवश्यकतेनुसार बदल झाल्यास संबंधित महाविद्यालयाला/मान्यता प्राप्त संस्थेला कळविण्यात येईल.

उ) कागदपत्रांची पूर्तता :-

- १) कर्मवीर भाऊराव पाटील ‘ कमवा व शिका ’ योजना संचालक, विद्यार्थी विकास विभागाकडून प्राप्त मान्यता पत्राची प्रमाणित सत्यप्रत.
- २) ‘कमवा व शिका’ योजनेचा वार्षिक अहवाल.
- ३) ‘कमवा व शिका’ योजनेत निवड झालेल्या विद्यार्थी यादीची प्रमाणित सत्यप्रत.
- ४) ‘कमवा व शिका’ योजनेतील दरमहा विद्यार्थ्यांचे हजेरीपत्रक व त्यावर खालील डाव्या बाजूस ‘कमवा व शिका’ योजना समन्वयक, विद्यार्थी विकास अधिकारी यांची स्वाक्षरी व उजव्या बाजूस प्राचार्य/संचालक/विभाग प्रमुख यांची स्वाक्षरी असणे आवश्यक आहे.
- ५) ‘कमवा व शिका’ योजनेतील विद्यार्थ्यांला मेहनताना अदा केलेल्या पावत्यांच्या सत्यप्रती प्रमाणित करून पाठवाव्यात.
- ६) विद्यापीठाने दिलेल्या अनुदानाची महाविद्यालयाच्या लेखापुस्तकात नोंद असलेल्या खातेवहीची (Ladger Book) छायांकित प्रत.
- ७) ‘कमवा व शिका’ योजना हिशोबपत्रके दरवर्षी ३१ मार्च पर्यंत विद्यापीठाने नियुक्त केलेल्या सनदी लेखापालाकडून केंद्रिय हिशोब तपासणी पध्दतीने तपासून घेण्यात यावीत. त्याचा कार्यक्रम आपणास कळविण्यात येईल.
- ८) महाविद्यालय/मान्यता प्राप्त परिसंस्था/शैक्षणिक प्रशाळा-विभाग यांच्याकडून ‘ कमवा व शिका ’ योजना काही कारणास्तव राबविली नाही तर मिळालेले अनुज्ञेय अनुदान तीन महिन्यांच्या आत संचालक, विद्यार्थी विकास विभागाकडे धनाकर्ष (डी.डी.) द्वारे परत करावे. रक्कम परत न केल्यास सदर रक्कमेवर १२% व्याज आकारणी करण्यात येईल. तसेच ३१ मार्च नंतर तीन महिन्यांच्या आत हिशोब सादर न केल्यास १०% अनुदान कपात करण्यात येईल. तदनंतर कोणत्याही कारणास्तव हिशोब स्विकारले जाणार नाहीत व रक्कमेवर १२% व्याज आकारून एकत्रित रक्कम वसूल केली जाईल. विद्यापीठाने नियुक्त केलेल्या लेखा परीक्षकाकडून हिशोब तपासून घेण्याची जबाबदारी महाविद्यालयाची राहिल त्याकरीताचा कोणताही खर्च माफ केला जाणार नाही, याची नोंद घ्यावी. सदर नियमावलीत योग्य ते बदल करण्याचे अधिकार संचालक, विद्यार्थी विकास, उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव यांना असतील.

संचालक, विद्यार्थी विकास